

УДК 330.52:004

DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V36\(2022\)-23](https://doi.org/10.31521/modecon.V36(2022)-23)

Якушко І. В., кандидат економічних наук, докторант, Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0003-1161-7383

e-mail: i.yakushko20@gmail.com

Фіскальні інструменти розвитку цифрової економіки

Анотація. Процеси цифровізації є об'єктивними й сьогодні відіграють важливу роль у розвитку сучасного суспільства та окремих його сфер. Проникаючи в суспільні відносини, цифрові технології їх змінюють, сприяючи їх поступовому розвитку. Національна економіка як невід'ємна складова економічної системи сьогодні зазнає значного впливу сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Такі технології проникли вже в усі сфери господарського життя, змінюючи економічну поведінку суб'єктів господарювання. Відповідно, забезпечення розвитку господарства країни без використання потенціалу зазначених технологій сьогодні вже неможливе, оскільки цифрові технології формують усі умови для зростання рівня конкурентоспроможності країни у глобальному економічному просторі. Це зумовлює важливість пошуку механізмів активізації процесу цифровізації в межах національної економіки. Забезпечити стимулювання розвитку цифрової економіки в країні можливо лише на основі використання механізму державного регулювання економіки, у якому одну з найбільш важливих ролей відіграють фіскальні інструменти. Саме завдяки використанню цих інструментів органи державної влади та місцевого самоврядування мають змогу впливати на поведінку економічних суб'єктів і тим створювати для них умови, за яких вони мають змогу й зацікавлені у використанні цифрових технологій у власній діяльності. Фіскальні інструменти являють собою сукупність податкових та бюджетних інструментів, які тісно взаємопов'язані між собою і використовуються у процесі акумулювання державою фінансових ресурсів для виконання покладених на неї суспільством функцій. Таким чином, забезпечити розвиток цифрової економіки також можливо, використовуючи ці інструменти. У статті розглянуто зміст та особливості застосування таких інструментів, сутність бюджетних та податкових інструментів, специфічні риси їх використання для стимулювання процесу цифровізації національної економіки.

Ключові слова: цифрова економіка; диджиталізація; фіскальні інструменти; податкові інструменти; бюджетні інструменти; фіскальна система; економічний суб'єкт.

Inna Yakushko, PhD (Economics), Doctoral Student (Economics), IHE «Academician Yuriy Bugay International Scientific and Technical University», Kyiv, Ukraine

Fiscal Tools for the Development of the Digital Economy

Abstract. Introduction. Digitization processes are objective and today play an important role in the development of modern society and its individual spheres. Penetrating into social relations, digital technologies change them, contributing to their gradual development. The national economy as an integral component of the economic system today is significantly influenced by modern information and communication technologies. Such technologies have already penetrated all spheres of economic life, changing the economic behavior of economic entities. Accordingly, ensuring the development of the country's economy without using the potential of these technologies is no longer possible today, since digital technologies create all the conditions for increasing the level of the country's competitiveness in the global economic space. This determines the importance of finding mechanisms to activate the digitalization process within the national economy.

Purpose. The main goal of this article is to study the possibilities of using fiscal instruments by state authorities and local self-governments for the formation of a digital economy.

Results. It is possible to ensure the stimulation of the development of the digital economy in the country only on the basis of the use of the mechanism of state regulation of the economy, in which one of the most important roles is played by fiscal instruments. It is thanks to the use of these tools that state and local self-government bodies are able to influence the behavior of economic entities and thus create conditions for them in which they are able and interested in using digital technologies in their own activities. Fiscal instruments are a set of tax and budget instruments that are closely interconnected and are used in the process of accumulating state financial resources to perform the functions assigned to it by society. Thus, ensuring the development of the digital economy is also possible using these tools.

Conclusions. The article examines the essence of budgetary and tax instruments in sufficient detail, analyzes the peculiarities of their use in the field of implementation of information and communication technologies for the development of the national economy.

Keywords: digital economy; digitization; fiscal instruments; tax instruments; budgetary tools; fiscal system; economic subject.

JEL Classification: O14; O33.

¹Стаття надійшла до редакції: 25.12.2022

Received: 25 December 2022

Постановка проблеми. Цифровізація як об'єктивний процес розвитку сучасного суспільства все глибше проникає в усі складові його функціонування. Сьогодні вже складно уявити розвиток людства без активного використання інформаційно-комунікаційних технологій. Такі технології сприяють прогресу, формуванню основи для подальшого їх створення та активного використання.

Економічна система також сьогодні перебуває на етапі кардинальних змін, які зумовлені насамперед цифровими технологіями, що створюються, використовуються економічними суб'єктами у процесі їх функціонування. Такі суб'єкти намагаються максимально використати можливості окреслених технологій, впроваджуючи їх як у власну операційну діяльність, так і у сферу управління бізнес-процесами. Унікальність цифрових технологій полягає в тому, що загалом вони не змінюють усталену модель економічних відносин, які формуються і розвиваються в суспільстві, проте сприяють активнішому їх функціонуванню, сприяють створенню нових сфер та галузей національного господарства [4; 7; 9].

Саме така важлива роль цифрових технологій у розвитку національної економіки зумовлює важливість створення умов для їх активної розробки та використання. Відповідно, уряди багатьох країн сьогодні активно використовують доступні їм методи та інструменти для активізації процесів цифровізації національної економіки, створення умов для швидкого впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери господарського життя. Серед таких інструментів фіскальні інструменти відіграють одну з ключових ролей. Саме їх використання дає змогу формувати сприятливі умови для ведення бізнесу, підтримувати відповідні галузі господарства, стимулювати інноваційний розвиток країн. Проте в науковій літературі недостатньо наукових праць, у яких розглядаються питання фіскального стимулювання розвитку цифровізації. Це окреслює актуальність реалізації нових досліджень у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що питання цифровізації економічних відносин сьогодні перебувають у фокусі багатьох науковців, що можна пояснити тотальним їх проникненням у всі сфери господарського життя. Таким чином, до науковців, які займаються дослідженнями сучасних аспектів використання інформаційно-комунікаційних технологій, належать такі: О. Вишневський, І. Головачов, М. Дубина, І. Дульська, А. Жаворонок, Д. Крилов, В. Ляшенко, В. Марченко, О. Ніфатова, Н. Синютка, К. Шапошников та ін.

Дослідження можливостей використання фіскальних інструментів у активізації розвитку економіки проводили такі вчені: В. Баліцька, Д. Бантон, В. Бодров, Т. Донченко, А. Луцик, А. Олійник, М. Петик, С. Синиця, Н. Синютка, В. Тарангул, Т. Фурса, С. Шарак, Р. Щава.

Формулювання цілей дослідження. Проте, незважаючи на численні напрацювання науковців у цій сфері, недостатньо вивченими залишаються питання стимулювання процесів цифровізації національної економіки. Додаткового теоретичного і прикладного аналізу потребують особливості використання окремих методів та інструментів державного впливу на поведінку економічних суб'єктів у частині розробки та використання потенціалу інформаційно-комунікаційних технологій у своїй діяльності. Отже, основною метою цієї статті є дослідження можливостей використання фіскальних інструментів органами державної влади та місцевого самоврядування для становлення цифрової економіки.

Основні результати дослідження. Фіскальні інструменти за своєю природою є одними з класичних інструментів, які використовує держава для впливу на економічну поведінку суб'єктів господарювання. Ці інструменти відіграють одну з ключових ролей у функціонуванні системи державного регулювання економіки. Складність дослідження фіскальних інструментів зумовлена їх значною кількістю, характером, особливостями використання для стимулювання різних сфер та галузей національної економіки. Фактично сьогодні в кожному з окреслених компонентів господарства країни тим або іншим способом використовуються окреслені інструменти, оскільки фіскальні відносини є невід'ємною складовою функціонування фінансової системи будь-якої держави і, відповідно, національної економіки [1; 16].

Враховуючи численні наукові праці у сфері фіскальної політики, функціонування фіскальної системи, можна стверджувати, що фіскальний інструмент – засіб, який використовується для акумулювання фінансових ресурсів економічних суб'єктів з метою формування доходів бюджетів. Таким чином, можна констатувати, що фіскальні інструменти – це частина механізму державного регулювання економіки, які активно використовуються державою для акумулювання фінансових ресурсів для виконання покладених на неї суспільством функцій.

Безумовно, процеси цифровізації економічних відносин є об'єктивними й відбуваються в сучасному глобалізованому світі самостійно, незалежно від наявності втручання держави в їхній розвиток. Проте саме завдяки такому втручанню можна створити умови для прискореного використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності суб'єктів господарювання [10].

Фіскальні інструменти являють собою сукупність податкових та бюджетних інструментів, які тісно пов'язані між собою. Відповідно в процесі стимулювання розвитку цифрової економіки окреслені інструменти повинні використовуватися одночасно. Лише такий підхід може забезпечити формування сприятливого середовища для використання

цифрових технологій усіма економічними суб'єктами [18].

Зазначимо, що розвивати становлення цифрової економіки в суспільстві є досить складним завданням, враховуючи складні процеси цифровізації господарських відносин, залучення до них значної кількості різних за своєю економічною діяльністю

суб'єктів. Тож, враховуючи окреслене, можна чітко стверджувати, що вплив держави на окреслені процеси також є багатоаспектним, складним за своїм змістом. На рис. 1 представлено інформацію про роль фіскальних інструментів у стимулюванні цифровізації національної економіки.

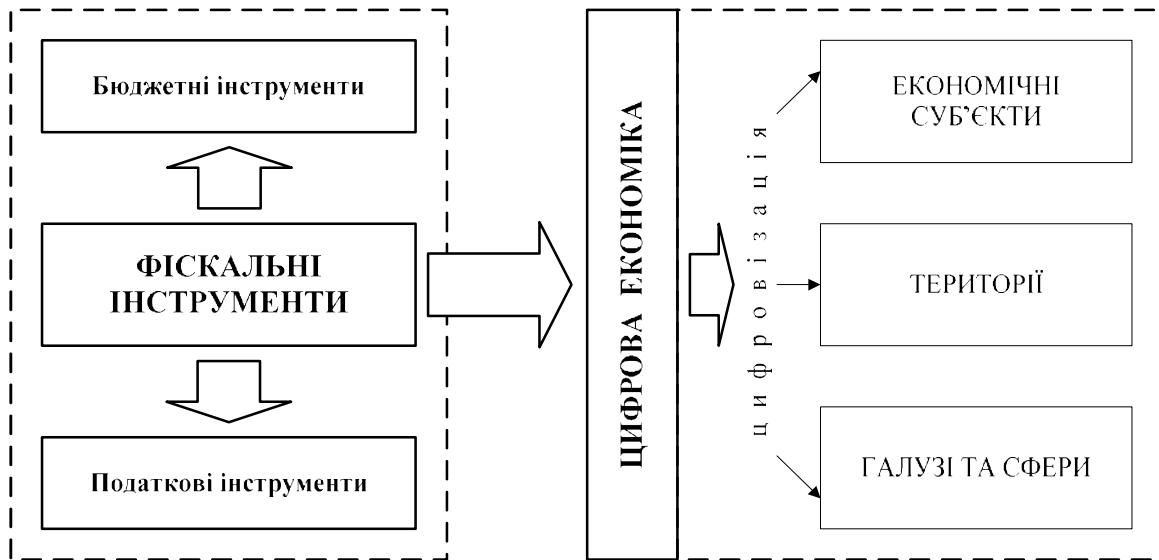

Рисунок 1 – Роль фіскальних інструментів у стимулюванні процесів цифровізації національної економіки

Джерело: складено авторкою на основі [5; 6]

Таким чином, аналізуючи дані рис. 1, можна констатувати, що використання фіскальних інструментів для стимулювання цифровізації національної економіки є складним процесом.

Складність використання фіскальних інструментів у цьому напрямку зумовлена наступним:

1) складною системою фіскальних інструментів, до якої прийнято відносити значний перелік різних способів впливати на поведінку економічних суб'єктів;

2) різними сферами становлення цифрової економіки, розвиток яких може стимулюватися органами державної влади та місцевого самоврядування;

3) особливостями поведінки економічних суб'єктів (насамперед домогосподарств, суб'єктів підприємницької діяльності) у сфері використання цифрових технологій;

4) неоднорідність окремих груп економічних суб'єктів, наявність відмінностей між ними, що ускладнює використання фіскальних інструментів;

5) необхідність узгодження заходів фіскального стимулювання цифровізації національної економіки з діючими системними заходами активізації економічного розвитку країни та ін. [2; 11; 16; 17].

Враховуючи окреслене, перед органами державної влади виникає складне завдання сформувати дієву державну політику у сфері цифровізації національної економіки, у якій би гармонійно поєднувалося б

використання різних методів та інструментів, включаючи й фіскальні інструменти.

Розглянемо детальніше основні групи фіскальних інструментів і їхню роль у розвитку цифрової економіки. Аналізуючи наукові праці вчених, можна констатувати наявність значної кількості підходів до розгляду різних видів фіскальних інструментів. Значна кількість науковців не виділяють таку групу інструментів взагалі, а фокусують увагу на розгляді або виключно «бюджетних інструментів», «податкових інструментів», або комплексно аналізують зміст та особливості використання бюджетно-податкових інструментів. Наприклад, О. Свінцов, В. Коцупей, Н. Скірка зазначають, «інструменти бюджетно-податкового регулювання пов'язані з формуванням дохідної та витратної частин бюджетної системи країни. Держава шляхом встановлення форм і методів створення необхідних фінансових ресурсів, формуванням бюджетного механізму, бюджетних норм і нормативів стимулює або стримує окремі економічні та соціальні процеси в країні. Інструменти податкового регулювання спрямовані на формування необхідних фінансових ресурсів для структурної перебудови економіки країни, для стимулювання економічного зростання шляхом впливу на інвестиційний клімат у країні, на регулювання рівня грошових доходів населення» [15, с. 291].

Значна кількість досліджень фіскальних інструментів проводиться науковцями виключно в

межах дослідження фіскальної політики, де такі інструменти розглядаються як один із найбільш важливих компонентів функціонування фіскального механізму. Відповідно науковцями виокремлюється і різний компонентний склад таких видів інструментів, при цьому часто їх ототожнюють або з бюджетними, або виключно з податковими інструментами. О. Свінцов, В. Коцупей, Н. Скірка зауважують, що «інструменти бюджетно-податкового регулювання можна поділити на такі групи:

- структура, стан та обсяг зведеного бюджету країни;
- співвідношення між величиною поточних видатків бюджету країни та видатків розвитку;
- співвідношення між величинами податкових та неподаткових надходжень у структурі дохідної частини бюджету країни;
- співвідношення між величинами прямих та непрямих податків у структурі податкових надходжень бюджету країни;
- застосування податкових стимулів (податкові пільги, податкові канікули тощо) та податкових санкцій;
- інструменти формування міжбюджетних відносин (механізм дотацій, субсидій, субвенцій)» [15, с. 292].

У статті не акцентуватимемо уваги на вивченні таких підходів, а сфокусуємо увагу на ролі бюджетних та податкових інструментів у розвитку цифрової економіки.

Бюджетні інструменти являють собою невід’ємну складову функціонування бюджетного механізму в країні, відіграють ключову роль у акумулюванні та особливо розподілі фінансових ресурсів держави між основними учасниками бюджетних відносин [6; 19]. Враховуючи таку специфіку, у частині стимулювання процесів цифровізації національної економіки ці інструменти можуть використовуватися передусім для стимулювання державних інституцій використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології. Це можливо здійснювати таким чином:

- 1) фінансувати державні програми цифровізації роботи окремих органів влади;
- 2) виділяти кошти для активізації процесів цифровізації на державних підприємствах;
- 3) фінансувати впровадження цифрових технологій у різні соціальні системи, у сферу освіти, охорони здоров’я, соціальну сферу. Наприклад, у 2020 р. Кабінетом Міністрів України була схвалена Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери, основними завданнями якої визначені такі:
 - підвищення ефективності соціального захисту громадян;
 - удосконалення системи управління фінансовими ресурсами соціальної сфери;
 - автоматизація системи управління та контролю в соціальній сфері;

– технологічний розвиток інформаційних ресурсів соціальної сфери з використанням інноваційних технологій [12].

Таким чином, поступове використання цифрових технологій у бюджетній сфері формує нові імпульси до цифровізації всього суспільства. Це, у свою чергу, також сприяє зростанню як цифрової грамотності населення, так і залученню громадян до розвитку цифрової економіки. Фінансування відповідних заходів за рахунок бюджетних коштів дозволяє окресленим неприбутковим сферам національної економіки удосконалюватися, змінюватися відповідно до нових викликів суспільного розвитку. В окресленій Стратегії чітко визначено, що фінансування реалізації цієї Стратегії планується здійснити за кошти державного бюджету, міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством [12].

Податкові інструменти являють собою сукупність засобів впливу на господарську діяльність економічних суб’єктів, використання яких дозволяє частково змінити їхню економічну поведінку. Вважається, що використання податкових інструментів сприяє вивільненню в економічних суб’єктів частини фінансових ресурсів, які можуть бути ними використані для власного розвитку, впровадження цифрових технологій з метою підвищення рівня конкурентоспроможності. До особливостей використання податкових інструментів для стимулювання розвитку цифрової економіки можна віднести такі:

- можливість використання лише через зміну чинного законодавства у сфері регулювання господарських відносин;
- можливість використання насамперед для впливу на діяльність суб’єктів підприємницької діяльності;
- можуть бути спрямовані на стимулювання як попиту, так і пропозиції цифрових технологій для економічних суб’єктів;
- активно можуть використовуватися для стимулювання розвитку інфраструктурних об’єктів, які відіграють ключову роль у становленні цифрової економіки (цифрова інфраструктура, телекомунікації, зв’язок, митне законодавство і т. ін.);
- можуть бути різних типів, форм, що призводить до формування різної підтримки процесів цифровізації національної економіки (зниження розміру податків, надання податкових пільг, податкових канікул, зниження податкового контролю тощо) [3; 8; 13; 14].

Висновки. Отже, у статті розглянуто теоретичні положення використання фіскальних інструментів для розвитку цифрової економіки. Результати дослідження засвідчують важливість активізації процесів розробки та використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій економічними суб’єктами. Встановлено, що забезпечення окреслених процесів сприяє підвищенню загального рівня конкурентоспроможності національної економіки, а

тому існує потреба у стимулюванні цих процесів на національному рівні. При цьому необхідно використовувати весь спектр інструментів та методів механізму державного регулювання економіки.

Також з'ясовано, що важливу роль у розвитку цифрової економіки можуть відігравати фіскальні інструменти впливу на економічну поведінку суб'єктів господарювання. Встановлено, що їх активне залучення, поєднання та гармонійне використання сприятиме формуванню сприятливого середовища для поступового використання цифрових технологій

зазначеними суб'єктами. У статті досить детально розглянуто сутність бюджетних та податкових інструментів, проаналізовані особливості їх використання у сфері впровадження інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку національної економіки.

Перспективним напрямком подальших досліджень може бути вивчення особливостей використання окремих типів фіскальних інструментів для стимулювання розвитку цифрової економіки.

Література:

1. Баліцька В. В. Фіскальна система України: оцінка впливу на фінансовий стан і процеси капіталоутворення підприємств. *Економіка та держава*. 2008. № 6. С. 13-18.
2. Бантон Д. Л., Тарангул В. І. Фіскальна політика та механізм її реалізації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 21. С. 30-35.
3. Бодров В. Г. Податкове регулювання в умовах формування цифрової економіки в Україні. *Економічний вісник. Серія: Фінанси, облік, оподаткування*. 2018. Вип. 2. С. 30-37. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268452981.pdf> (дата звернення: 02.12.2022).
4. Донченко Т. В., Олійник А. В. Етапи становлення податкової системи України в контексті розвитку цифрової економіки. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 1. URL: <http://elar.khmn.edu.ua/jspui/handle/123456789/8552> (дата звернення: 02.12.2022).
5. Дубина М. В., Козляниченко О. М. Концептуальні аспекти дослідження сутності діджиталізації та її ролі в розвитку сучасного суспільства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 3 (19). С. 21-32.
6. Дубина М., Попело О., Тарасенко О. Інституційні трансформації фінансової системи України в умовах розвитку цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 1 (25). С. 91-110.
7. Дульська І. В. Цифрові технології як каталізатор економічного зростання. *Економіка і прогнозування*. 2015. № 2. С. 119-133.
8. Луцик А., Синютка Н. Податковий інструментарій фіскальної політики в умовах діджиталізації фіскального простору. *Світ фінансів*. 2019. № 1 (58). С. 87-97.
9. Ляшенко В. І., Вишневецький О. С. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку : монографія. Київ, 2018. 252 с.
10. Марченко В. Б. Поняття та правове забезпечення цифрової трансформації в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 279-282. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2019/68.pdf (дата звернення: 02.12.2022).
11. Петик М. І., Шарак С. Т. Інструменти фіскального стимулювання розвитку економіки України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 834-840. URL: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/157.pdf> (дата звернення: 02.12.2022).
12. Про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери : Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія від 28.10.2020 № 1353-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 02.12.2022).
13. Рудь М. М. Податкові інструменти в регулюванні розвитку економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 14, ч. 1. С. 210-212. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.ua/archive/14_1_2017ua/44.pdf (дата звернення: 02.12.2022).
14. Свищук А. Методологічні засади податкового регулювання. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2014. № 5. С. 89-104. URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2014/05/10.pdf> (дата звернення: 02.12.2022).
15. Свінцов О. М., Коцупей В. М., Скірка Н. Я., Сельський А. А. Бюджетні інструменти регулювання та оптимізації структурних зрушень в національній економіці. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.8. С. 290-297. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2011/21_8/290_Swi.pdf (дата звернення: 02.12.2022).
16. Синютка Н. Г. Цифрова ідентифікація платників податків як передумова для діджиталізації фіскального простору. *Бізнес Інформ*. 2018. № 10. С. 363-368.
17. Фурса Т. П., Синица С. М. Фіскальний механізм: зарубіжний досвід та українські реалії. *Інтелект XXI*. 2016. № 5. С. 31-36. URL: <http://dspace.wup.edu.ua/handle/316497/14706> (дата звернення: 02.12.2022).
18. Шапошников К. С., Крилов Д. В., Якушко І. В. Теоретичні аспекти визначення сутності фіскальних інструментів. *Бізнес Інформ*. 2021. № 7. С. 228-233.
19. Tkachuk I., Zhavoronok A., Kobelia M. Impact of the activities of governed-sponsored enterprises on the financial policy of the state: case of Ukraine. *European Journal of Accounting, Finance & Business*. 2021. Volume XVI. Issue (XXVI). URL: http://www.accounting-management.ro/getpdf.php?paperid=26_12 (дата звернення: 02.12.2022).

References:

1. Balitska, V. V. (2008). Fiscal system of Ukraine: assessment of the impact on the financial condition and processes of capital formation of enterprises. *Ekonomika ta derzhava*, 6, 13-18 [in Ukrainian].
2. Banton, D. L. & Taranhul, V. I. (2010). Fiscal policy and the mechanism of its implementation. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 21, 30-35 [in Ukrainian].
3. Bodrov, V. H. (2018). Tax regulation in the conditions of the formation of the digital economy in Ukraine. *Ekonomicnyi visnyk. Serii: Finansy, oblik, opodatkuvannia*, 2, 30-37. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/268452981.pdf> [in Ukrainian].
4. Donchenko, T. V. & Oliinyk, A. V. (2019). Stages of formation of the tax system of Ukraine in the context of the development of the digital economy. *Zbirnyk naukovykh prats Universytetu derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy*, 1. Retrieved from

- <http://elar.khmn.edu.ua/jspui/handle/123456789/8552> [in Ukrainian].
5. Dubyna, M. V. & Kozlianchenko, O. M. (2019). Conceptual aspects of the study of the essence of digitalization and its role in the development of modern society. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, 3 (19), 21-32 [in Ukrainian].
 6. Dubyna, M., Popelo, O. & Tarasenko, O. (2021). Institutional transformations of the financial system of Ukraine in the context of the development of the digital economy. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, 1 (25), 91-110 [in Ukrainian].
 7. Dul'ska, I. V. (2015). Digital technologies as a catalyst of economic growth. *Ekonomika i prohnozuvannia*, 2, 119–133 [in Ukrainian].
 8. Lutsyk, A. & Syniutka, N. (2019). Tax toolkit of fiscal policy in conditions of digitalization of the fiscal space. *Svit finansiv*, 1 (58), 87-97 [in Ukrainian].
 9. Liashenko, V. I. & Vyshnevskiy, O. S. (2018). *Tsyfrova modernizatsiia ekonomiky Ukrainy yak mozhlyvist proryvnoho rozvytku*. Kyiv [in Ukrainian].
 10. Marchenko, V. B. (2019). Concept and legal support of digital transformation in Ukraine. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 6, 279-282. Retrieved from http://www.lsej.org.ua/6_2019/68.pdf [in Ukrainian].
 11. Petyk, M. I. & Sharak, S. T. (2018). Instruments of fiscal stimulation of the development of the economy of Ukraine. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, 22, 834-840. Retrieved from <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/157.pdf> [in Ukrainian].
 12. Verkhovna Rada of Ukraine. (2020). Pro skhvalennia Stratehii tsyfrovoi transformatsii sotsialnoi sfery (Act № 1353-r 28.10.2020). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
 13. Rud, M. M. (2017). Tax instruments in regulating the development of the economy. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, 14 (1), 210-212. Retrieved from http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/14_1_2017ua/44.pdf [in Ukrainian].
 14. Svyschuk, A. (2014). Methodological principles of tax regulation. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu*, 5, 89-104. Retrieved from <http://visnik.knute.edu.ua/files/2014/05/10.pdf> [in Ukrainian].
 15. Svintsov, O. M., Kotsupej, V. M., Skirka, N. Ya. & Selskyi, A. A. (2011). Budgetary instruments for regulation and optimization of structural changes in the national economy. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, 21.8, 290-297. Retrieved from https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2011/21_8/290_Swi.pdf [in Ukrainian].
 16. Syniutka, N. H. (2018). Digital identification of taxpayers as a prerequisite for digitalization of the fiscal space. *Biznes Inform*, 10, 363-368 [in Ukrainian].
 17. Fursa, T. P. & Synytsia, S. M. (2016). Fiscal mechanism: foreign experience and Ukrainian realities. *Intelekt XXI*, 5, 31-36. Retrieved from <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/14706>. [in Ukrainian].
 18. Shaposhnykov, K. S., Krylov, D. V. & Yakushko, I. V. (2021). Theoretical aspects of determining the essence of fiscal instruments. *Biznes Inform*, 7, 228-233 [in Ukrainian].
 19. Tkachuk, I., Zhavoronok, A., Kobelia, M. (2021). Impact of the activities of governed-sponsored enterprises on the financial policy of the state: case of Ukraine. *European Journal of Accounting, Finance & Business*, XVI(XXVI). Retrieved from http://www.accounting-management.ro/getpdf.php?paperid=26_12 [in English].

